ZPRÁVY.

Prof. Dr. Bohuš sv. p. Rieger. Dne 29. května 1907 večer zemřel na své ville »Odkaz« v Poučníku u Karlštejna po krátké nemoci, nedokonav ani 50. rok věku, předčasně, v plném rozmachu své tvůrčí síly, prof. Dr. Bohuš Rieger, řádný profesor říšských dějin rakouských na právnické fakultě české university v Praze. Narozen v Praze 5. října 1857 jakožto jediný syn Františka Ladislava Riegra, studoval na akadem. gymnasiu v Praze a na universitách v Praze, Štrasburku a Halle a po dosažení doktorátu v Praze 1880 ještě na universitách v Paříži a Berlíně, načež se věnoval archivním studiím ve Vídni a v Praze. Roku 1889 habilitoval se na právnické fakultě v Praze za docenta dějin a theorie práva veřejného, r. 1893 jmenován mimořádným a 1899 řádným profesorem říšských dějin rakouských s povinností čísti též z práva ústavního a správního. Byl řádným členem České akademie a mimořádným Král. české společnosti nauk. Hlavní díla jeho jsou: Krajské zřízení v Čechách, Říšské dějiny rakouské, Ústavní dějiny Rakouska, O samosprávě, O rakouskouherském vyrovnání a j., dále převeliký počet článků v Osvětě, Ottově Slovníku Naučném, Mischler-Ulbrichově Österr. Staatswörterbuch, ve Sborníku věd právních a státních, jejž od jeho založení 1901 redigoval, atd. Ačkoliv vlastní veliká působnost Riegrova vztahovala se na dějiny právní, zejména ústavní, přece i věda národohospodářská, a zejména historie národního hospodářství a národohosp. politiky rakouské a české děkuje Riegrovi za přečetné nové poznatky a podněty. V přednáškách, jež konal i mimo universitu, v extensích universitních, České společnosti národohospodářské a j., uchvacoval skvělou, ucelenou formou a neobyčejnou výmluvností i otevřeností, s jakou neváhal vyslovovati to, co bylo dle výsledku jeho badání vědeckou a historickou pravdou. Zemřel v něm k nenahraditelné ztrátě české vědy a národa veliký učenec, skromný, milý a vzácný člověk, z oněch ušlechtilých a vznešených povah, které jsou ozdobou celého pokolení lidského.

Volby do říšské rady a pražští Němci. Účast Němců na letošních říšských volbách v Praze neměla míti význam jen politický, nýbrž — a proto se i zde o nich zmiňujeme — měla býti zároveň důležitým argumentem vědeckým. V čele agitace, aby se Němci aktivně súčastnili voleb, stál především prof. Rauchberg, který dával v pražském německém tisku rozhlašovati, jak výsledky voleb usvědčí ze lži výsledky sčítání lidu z r. 1900 po stránce národnostní, recte ovšem jazykové (nač Němci rádi zapomínají, ač jinak se všemožně vzpírají, aby při sčítání lidu zjišťována byla místo jazyka obcovacího národnost, resp. řeč mateřská). Je ostatně dost divno, že prof. R. vydal heslo o aktivní účasti německé na volbách teprve nyní, za všeobecného rovného hlasování, když přece od jakživa prohlašoval rozhodnou hospodářskou superioritu německou a dle toho Němci by se tedy byli mohli za dřívějších kuriových volebních řádů poměrně uplatniti daleko četněji než nyní, kdy nezáleží na tom,

třímá-li volič pověstný platební rozkaz daňový čili nic. Výsledek voleb ukázal, že všecka akce německá, se vší energií a napětím sil a bez výběru prostředků vedená, končila ubohým fiaskem; nejen že neusvědčila ze lži pražské sčítání lidu, jak se chystal prof. Rauchberg, nýbrž naopak prokázala, že němectví pražské i od r. 1900 je v další degressi. Čísla mluví tu zřetelněji než sebe delší a mluvnější výklady, jakými na př. prof. R. se snaží opět oddisputovati skutečně překvapující porážku německou. Uvádíme čísla absolutní, tak jak byla samým prof. Rauchbergem v Pr. Tagbl. z 19. V. t. r. sdělena, a připojujeme toliko svá čísla poměrná.

Město, resp. část města	Všech k volbě oprávněných	Na něm. kandidáty připadlo abs.	%	Německý podíl na civilním obyvatelstvu dle sčítání lidu 1900 v %
Praha-I.	8.834	810	9·17	10·43
Praha II. a VI. . .	22.302	1.958	8·78	11·82
Praha III. a IV. .	6.300	381	6·05	8·21
Praha VII. .	9.342	211	2·26	2·35
Praha V. a VIII. .	6.660	121	1·81	3·38
Praha I.—VIII. . .	53.438	3.481	6·51	8·57
Smíchov s okol. obc.	20.463	785	3·84	4·32
Kr. Vinohrady . .	11.956	902	7·54	9·19
Žižkov	14.225	137	0·97	1·36
Karlín	4.123	365	8·86	10·45
Nusle-Vršovice-Krč-Michle	10.890	—	0·00	1·32
Úhrnem obvod pražský	115.095	5.670	4·93	6·55

Takto vypadá tedy pražské němectví ve světle tolik dovolávané volební statistiky. Ani v jediné čtvrti městské nezmohli se Němci na poměrně větší počet hlasů, než by jim dle sčítání lidu příslušel, ano u srovnání s r. 1900 vykazují cifry daleko nižší. Avšak i kdyby poměrné číslice volební statistiky byly o něco vyšší — jako tomu skutečně je, srovnáváme-li podíl německý na hlasech toliko odevzdaných, ovšem jen v některých čtvrtích (srv. příslušná čísla v Nár. L ze 16. V.) — neznamená to ještě nesprávnost sčítání z r. 1900. Vždyť v Praze mezi Němci je již následkem věkového rozvrstvení jejich poměrně daleko více voličů než u Čechů.*) Vzhledem k tomu ukazují tedy volby pražské k tomu, že od r. 1900 Němců v Praze opět citelně ubylo, což patrně v prvé řadě přičísti dlužno na vrub změněného chování se židů. K tomu sluší připomenouti, že volby, při nichž odevzdává se složený lístek hlasovací s neviditelným obsahem, jsou přece k manifestaci národní příslušnosti příležitostí daleko vhodnější a snazší než vyplňování otevřeného popisného archu sčítacího. Možno však namítnouti, jednak že z Němců

*) Citujeme tu opět data Rauchbergova (Der nationale Besitzstand in Böhmen, díl II. str. 150): Z mužského obyvatelstva je v Praze m. u Němců jen 28·8% ve věku do 20 let, nad 20 let 71·2, u Čechů do 20 let již 38·9%, nad 20 jen 61·1; v pražských předměstích u Němců do 20 let 30·3%, u Čechů již 44·3, nad 20 let u Němců 69·7%, u Čechů jen 55·7%! Rozvrstvení dle hranice 24 let není spracováno ani u R. ani v úředních publikacích.

všichni se nesúčastnili voleb, jednak že někteří volili kandidáty jiné, zejm. sociálně-demokratické. Námitku prvou vyvrací bezpříkladná agitace, kterou Němci k volbám rozpoutali a s níž podařilo se jim sehnati k volbě i příslovečného »posledního muže«. Je na př. charakteristické, že německý kandidát Alex. Richter na Dol. Novém městě přes všecku námahu Němců při užší volbě dovedl stupňovati počet německých hlasů jen o 132, t. j. něco přes 2% všech hlasů v tomto volebním okresu, ačkoli jde o okres, kde i dle sčítání lidu jsou Němci zastoupeni nejhromadněji. Volební obvod tento sestává zrovna z farních okresů jindřišského a petrského, a pro tyto vykázala městská stat. kancelář za r. 1900 4636 Němců vedle 16.886 Čechů, t. j. Němců 21·5%. Při užší volbě dostal Richter 1083 hlasů, t. j. 20·89% všech k volbě oprávněných. Tedy ani zde o nějaké korektuře cifer ze sčítání lidu nemůže býti řeči. A když už jsme u okresu dolnonovoměstského, dlužno zmíniti se i o »velkém vítězství německém«, o němž se dne 15. května hlásalo do celého světa z pražských německých listů a které spočívalo v tom, že kandidát, jenž na sebe soustředil 886 hlasů německých ze 3322 všech odevzdaných a dokonce 5185 všech oprávněných, t. j. 26·7, resp. jen 17%, tedy v nejlepším případě jen čtvrtinu všech odevzdaných hlasů, následkem velké roztříštěnosti českých stran přišel do užší volby. Tedy moment čistě zevní, který mohl býti předvídán každým, kdo znal nevhodnou strukturu pražských volebních okresů, který však výsledkem užší volby odčiněn byl tak důkladně, že ani prof. Rauchberg již nepřišel se svým katastrem (dle tohoto tajuplného katastru nepřišlo prý k užší volbě ani 50% Němců, což je skutečně sensační!). Co se týče druhé námitky, že mezi Němci jsou i někteří soc. demokraté, udává sám R. počet takových Němců na 500, t. j. ani ne půl procenta všeho voličstva pražského.

Za tohoto stavu věci ovšem nezbylo prof. R., který pražským volbám věnoval obsáhlý článek v božíhodovém Prag. Tgbl., nic jiného, než vyrukovati post festum s německým volebním katastrem. Jakým způsobem tento katastr byl »propracován«, R. neuvádí; patrně se zaškrtli v německém kasině ve volebních seznamech všichni, kdo by asi buď dle znění jména neb pod. mohli býti Němci. R. jen podotýká, že katastr neuvádí počet něm. voličů úplný, že je mezerovitý a vůbec že zůstává ještě za skutečností. Hlavní číslice je 12.215 všech německých voličů v Praze; před volbami různé kapacity německé prohlašovaly, že Němci dovedou soustřediti na se aspoň 15.000—16.000 všech hlasů. Kdyby prof. R. uvedl 20 nebo i 30 tisíc německých voličů, nemohli bychom nic jiného namítnouti, než že skutečně »soukromé odhady« jsou nejpohodlnějším statistickým »důkazem«. Takhle se dá věru dokázati všecko. Záhadou jen zůstává, proč prof. R. vyčkával s výsledky svého katastru až po volbách; to přece věděl už dávno před nimi, a důkaz, že Němců v Praze je 12.000 × 4 (ze 4 lidí v Praze je prý 1 voličem, ovšem v průměru, ale to neplatí pro Němce, jak vidno z hořejšího věkového členění Němců) plus vojsko a cizinci, dohromady tedy netto 55.600 Němců, mohl provésti už dávno, jakmile soupis německého kasina byl pořízen, jak správně vytkly i Národní Listy. Ano prof. R. má odvahu tvrditi, že volební statistika dokazuje, že jeho číslice (v známé své

knize vypočítal podobným způsobem 50.000 Němců) zůstává prý ještě za skutečností. Že však R. svého času určoval stav z r. 1900 a volební čísla týkají se r. 1907, na to obratně zapomíná. Či by Němců ani absolutně již nepřibývalo? — Na tomto podkladě propočítává R. pak řadu poměrných čísel v nejrůznějších směrech, jen hlavní data: poměr německých hlasů skutečně odevzdaných k celkovému počtu voličstva (jak uvádíme nahoře, a to jsou vlastně jediná reálná čísla z celého toho materiálu) z pochopitelných důvodů neuvádí. R. je i tak dětinský, že sociální demokraty nepočítá k Čechům, naopak co do národnostního rázu Prahy staví je po bok Němcům: Němci a sociální demokraté dohromady tvoří — ovšem jen zcela tak na vlas — většinu! Proti takovým vývodům je ovšem povinností soc. dem. tisku českého zaujati zřetelné stanovisko. Co by asi prof. R. říkal, kdybychom po jeho vzoru upírali německonacionální ráz Vídni nebo t. zv. zavřenému území německému v Čechách, kde přece poměr hlasů soc.-demokratických je stejný, ne-li vyšší než v Praze? Je škoda místa, pouštěti se do rozboru dalších vývodů R-ových, do jeho tvrzení o úpadku českého národního smýšlení, ale naproti tomu o »národním vzmachu« Němců atd. Máme tu nový příklad vedení »nerozborných důkazů« německými učenci prvního řádu: volební katastr Rauchbergův řadí se důstojně hned k pověstnému Wieserovu katastru německých daní v Čechách, politika německá je obohacena o nový naprosto »vědecký« argument, vůči nimž hlasy českých novin musí uctivě zmlknouti. Pro některé české kruhy snad nyní nadešlo žádoucí vyjasnění: byly-li dřív tu tam vyslovovány pochybnosti o naprosté stranníckosti a tendenčnosti statistických výkladů Rauchbergových, dnes potlačení hlavních poměrných čísel volebních a hotové žonglérství s vybájeným katastrem něm. kasina otevřelo snad už všem oči: při pracích R-ových nejde o vědu, o hledání pravdy, nýbrž o novou potravu pro politické fráse a pusté štvaní proti Čechům. *T. Živanský.*

Význam radosti z práce v theorii a praxi národního hospodářství. Dne 30. září 1905 konal známý curyšský profesor Herkner o tomto thematě v Drážďanech přednášku, která, zatím již i tiskem vyšedši, doznala značné obecné pozornosti. Herkner vychází ze skutečnosti, že slovem »práce« představuje si národohospodář, morální filosof, socialista vždy něco jiného, že dokonce i mezi národohospodáři samými pojem hospodářské práce zůstal sporným. Někteří kladou hlavní váhu na hospodářský výtěžek, jejž činnost nějaká objektivně poskytuje, jiní na úmysl a účel, který s činností je spojován, jiní konečně na pocity činností vyvolávané, takže by k podstatě hospodářské práce náležela jistá suma nelibých pocitů, jisté zmenšení, obětování lidského blaha. Je jistě rozdíl mezi pracovní hodinou zahradníka nebo naopak horníka, táž činnost jest tomu povoláním, onomu požitkem a odpočinkem od namáhavějšího zaměstnání jiného. Pro ekonomický rozbor nejvhodnější je, postavíme-li v popředí trvání a stupeň nelibostních pocitů práci provázejících; ovšem je tu vadou, že původní význam práce ve smyslu námahy, strasti, obtíže byl časem tak oslaben, že mluvíme dnes i o radosti z práce, a dále že nemáme spolehlivého měřítka pro nelibé pocity prací vzbuzované. Soukromohospodářské posuzování měří ovšem tyto námahy

a obtíže na zhotovení výrobku vynaložené, tedy vlastní jeho výrobní náklady, pracovní mzdou, kterou musí dělníkovi platiti, avšak národohospodář musí v úvahu vzíti, že námaha pracovní a výška mzdy mohou býti v poměru přímo opačném (na př. práce a mzda dětí) a že téměř zpravidla stojí práce dělníka tím více námahy, čím laciněji se jí dostává zaměstnavateli a naopak, protože nouze a veliká soutěž mezi dělnictvem necvičeným donucuje dělníky tyto přijímati práce třebas odpuzující a nezdravé za mzdu sebe skromnější. Úkolem národohospodáře je tedy alespoň odhadem vyšetřiti skutečnou pracovní námahu, zejména které zjistitelné změny vznikají pracovními výkony v lidském organismu a na něm a které nelibé pocity buď těmito změnami v organismu jsou vyvolávány nebo i nezávisle na nich se dostavují. Skutečně máme již řadu method a přístrojů pro měření tělesné a duševní únavy (ergografů) pozorováním teploty těla, žilobití, dechu, krevního tlaku — zejm. školské zdravotnictví děkuje jim za četné pokroky — o nepříznivých změnách v organismu poučují nás lékařská pozorování a dle odborů specialisované statistiky nemocí (nervové nemoci u jedněch, tuberkulosa u druhých a pod.) a úmrtí, nezdravé účinky projevují a ohlašují se většinou i ve formě slabších či silnějších nelibých pocitů subjektivních. Avšak obtíže a nelibosti prací vzbuzené musejí býti stopovány nejen se stránky hygienické, nýbrž i psychologické: jak práce sama působí dělníku radost či trýzeň, nehledíc k následkům zdravotním, a zejména jak působil zde celý moderní industrialismus, a jakým způsobem dělníci sami snaží se oslabiti nelibé pocity uvnitř svého života pracovního.

Pokud běží o prvý symptom industrialismu, že totiž vždy větší zlomek obyvatelstva obrací se k průmyslu, jest otázka, zdali jsou uvnitř rolnictví příznivější podmínky pro vývoj pracovní radosti nežli v zaměstnáních průmyslových. Vskutku po stránce zdravotní práce zemědělská objektivně méně stravuje životní síly nežli průmyslová, i po stránce ryze psychologické je zemědělství výhodnější, protože v něm života schopny jsou malé a střední podniky, a práce ve vlastním podniku poskytuje nepopřeně větší uspokojení než práce námezdná. Ale i u námezdných dělníků není to práce zemědělská sama, která způsobuje známý »útěk do měst«, nýbrž více jisté vnější její doprovody (předlouhá denní práce, málo odpočinku i v neděli, obtíže ženitby, větší sociální závislost); rostoucí nechuť k práci v poli a chlévě ukazuje vskutku jen obyvatelstvo ženské, větší jeho úmrtnost na venkově zdá se ostatně nasvědčovati tomu, že se pohlaví ženskému ukládají v zemědělství těžší práce, nežli jeho silám je přiměřeno.

Pokud jde o druhý moment industrialismu, rostoucí význam velkovýroby, mají všechny jeho účinky též pozoruhodný vliv na strasti a blaho života dělného. Podvrací zde radost práce jak úbytek počtu samostatných existencí, tak dělba práce, jakmile při ní činnost přestává míti ráz odborné speciality, předpokládající odborný výcvik a zdatnost, a stává se věčným jednotvárným opakováním několika málo hmatů. Stroj působí blahodárně a jest pákou sebevědomí a energie, kde člověk jeho činnost ovládá, na př. v strojnictví, a působí ničivě, kde jest dělník pouhým jeho obsluhovačem a otrokem, jako zejména zhusta v průmyslu

textilním a nejnověji prý i v povolání sazečském radost z práce zavedením sázecích strojů zaniká.

Zavedením strojů odpadá obyčejně i možnost vzájemné zábavy mezi dělníky, která dovede druhdy výborně zmírniti i účinky jednotvárnosti práce (sr. přástky), vůbec pak ovzduší strojové a tovární se svým lomozem, čoudem a mlhou, nebezpečenstvím úrazu rozrušuje nervy a působí tíživě. Největší míra radosti z práce jest na všechen způsob v povoláních, která dopouštějí ještě jistý rozmach individualitě, tvořivosti dělníkově (slévači, formaři). Skrovné vnitřní uspokojení z práce hledí podnikatelé paralysovati a horlivou práci si zabezpečiti mzdou od kusu, která však opět donucuje nebo svádí k práci ledabylé, přesunuje risiko rozdílnosti materiálu a pomůcek na dělníka a ponouká druhdy podnikatele ke snižování sazeb, jakmile dělníci stupňovanou pílí a cvikem dosáhli hojnějšího výdělku. Velké závody konečně zmenšují pracovní uspokojení u dělnictva nemálo nutnou přísnější disciplinou dílenskou, závislostí dělníků na dílovedoucích, nedostatkem osobního styku s podnikatelem a volnějšího, nenucenějšího vzájemného obcování, domácký průmysl konfekční působí nepříznivě isolovaností pracovníků, nedostatkem přímého styku se zákaznictvem, kdežto na venkově naopak udržuje fysicky i duševně pracovníky spojení výroby domácké se zemědělskou. I moderní hnutí dělnické, politické více snad než odborové, prohloubivší protivu mezi dělníkem a zaměstnavatelem a navykší dělníka, aby nespatřoval v podnikateli nic nežli zdroj vší bídy a všeho zlého, nepřítele, jejž lze a dlužno jest poškozovati, pokud to je možno bez vlastní újmy, v jistém smyslu stupňovalo břímě dělníkovy práce až k nesnesitelnosti — s druhé strany je arci objektivně silně zmírnilo dělnickými reformami, jež aspoň nepřímo vzbudilo, vírou v osvobozující poslání proletariátu, glorifikaci hmotné práce, vysokými cíli a úkoly, jež na dělníka skládá. Ostatně nebylo nikdy v dějinách epochy, v níž by práce pro většinu svých vykonavatelů byla radostí a nejvyšším statkem, ani ne v dobách rozkvětu cechovního.

Dělníci sami hledí dnes dosáhnouti co možná příznivého poměru mezi radostí a námahou z práce; mění své povolání nebo aspoň místo svého pobytu a zaměstnání — nepokoj a nestálost tak význačná pro moderní dělnictvo, mají dílem původ v jednotvárnosti a nezměnitelnosti mnohých moderních úkolů pracovních — vystřídávají se při strojích, v doutníkárnách novoyorských dělníci vydržují si zvláštního předčitatele knih a časopisů, dělnice lepívají si na své pracovní stoly barvotisky, jež často střídají, konečně slouží k oslabení nelibých pocitů z práce a jednotvárnosti denního zaměstnání alkohol, nesčetné slavnosti a zábavy, u lepších a vážnějších povah pacht menšího pozemku, besídkové kolonie, hudba, sport, odborová a politická činnost, snahy sektářské a spiritistské (srovn. tkalce) — samostatné uplatňování se dělnictva v hospodářském a politickém životě je tedy nejen prostředkem k zlepšení postavení dělníků, nýbrž i samo o sobě účelem. Prostředky, jichž dělnictvo samo se chápe, aby zmírnilo břemeno a zvýšilo radost z práce, nejsou tedy z části nepovážlivé a nedostačují, a jest úkolem hospodářské politiky po novodobém výdělkovém životě rozestříti více světla a povznesení zlepšením odborného vzdělání, povznesením zdravotnictví, spojováním zaměstnání hlav-

KNIHOVNA MINISTERSTVA SOC. PÉČE.

ního s vedlejším, zvláštní péči o zaměstnání, která skýtají vyšší stupeň duševního uspokojení nebo tělesného zdraví, aby dle slov proslulého statistika Engla práce účastniti se mohly nejenom tělo a rozum, nýbrž i srdce. A k tomu potřebí posuzovati hospodářský život také jednou s hlediska radosti z práce, analysovati zevrubně libé i nelibé city, jež práce vzbuzuje, sledovati tedy její psychologii a charakterologii.

ROZHLEDY.

Hospodářské. Výroční zpráva komise pro kanalisování Vltavy a Labe v Čechách. — Statistika průmyslových a obchodních škol pokračovacích v Rakousku 1906. — Nová úprava dozoru nad školami pokračovacími a odbornými školami průmyslovými. — Státní výdaje na školy průmyslové a obchodní. — Sjezd rakouských ústavů pro zvelebení živností v Gorici. — Jubileum obchodní akademie chrudimské. — Průmyslové museum v Mor. Ostravě. — Mezinárodní kongres pro hygienu. — Zmar jubilejní výstavy vídeňské.

Komise pro kanalisování řek Vltavy a Labe v Čechách vydala svoji desátou výroční zprávu za rok 1906. Na desítiletí svého působení může komise pohlížeti s hrdostí a zadostučiněním, dík opravdovému a energickému zájmu svého předsednictva a svých členů a vynikající, obětavé a neúnavné práci svých orgánů technických a správních. Dne 23. listopadu 1896 konala komise první plnou schůzi, aby se dohodla o základních zásadách provádění kanalisace labskovltavské, počátkem stavebního období 1897 zahájena stavba prvního zdýmadla u Klecan, po němž postupně provedeny stavby zdýmadel u Troje, Libšic, Miřovic a Vraňan s pobočným kanálem od Vraňan k Hořínu, čímž ukončena byla kanalisace Vltavy a dne 12. září 1905 odevzdána kanalisovaná dolní Vltava od Prahy k Mělníku veřejné dopravě. Již mezi prováděním kanálu započato se stavbou zdýmadel na Labi, z nichž první, u Dolních Beřkovic, chýlí se k zakončení, druhé u Štětí je v plné stavbě a r. 1906 započato se stavbou třetího u Roudnice, které bude ve spojení se železným silnicovým mostem oba labské břehy spojujícím a nákladem obce budovaným. Vedle toho komise převzala a skoro již provedla i vystrojení přístavu holešovického na moderní přístav dopravní a dokončila přípravné práce pro obtížný, rovněž jí samou vypracovaný projekt kanalisace Vltavy v obvodu města Prahy. Aby předešla zanášení kanalisované řeky, komise odhodlala se k soustavnému zalesňování holých strání i k drobným pracím zahražovacím, zápasivši v té příčině s nepříznivou a příkrou polohou zalesňovaných míst, skrovnou způsobilostí půdy a bohužel i různým pychem obyvatelstva. My, kteří od let soustavně věnujeme pozornost našim projektům vodocestným a tudíž i činnosti kanalisační komise, musili bychom opětovati svoji každoroční téměř chválu, kdybychom k tomuto stručnému výčtu dosavadních prací komise chtěli cokoliv připojovati. Byli bychom si jen přáli, aby komise byla buď k ukon-ření kanalisace vltavské, buď nyní k závěrce svého 10letého působení dala stručnou zprávu soubornou a soustavnou, spořádanou arci jinak ži dle momentů ryze formálních, jako jsou obvyklé její zprávy vý-